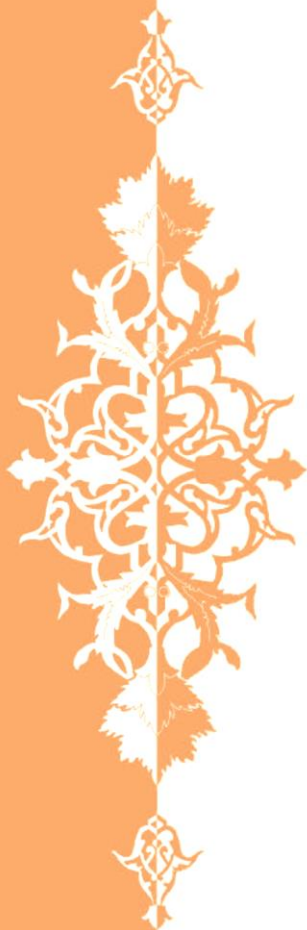

پژوهشکده شورای نگهبان

گزارش کارشناسی

پرونده‌های دیوان عدالت اداری در خصوص:

ابطال تبصره «۱» و «۲» بند «الف» و بند «ب» ماده (۱۹)

آیین‌نامه بیمه بدنه اتومبیل مصوب ۱۳۸۴/۱۲/۹

کد گزارش: ۹۶۰۲۰۰۹

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۰۲/۰۳

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه گزارش

گزارش کارشناسی پرونده‌های دیوان عدالت اداری

موضوع:

ابطال تبصره «ا» و «۲» بند «الف» و بند «ب» ماده (۱۹) آیین-

نامه بیمه بدنه اتومبیل مصوب ۱۳۸۴/۱۲/۹

تهیه و تنظیم:

حسین آینه نگینی

نظارت:

سیدمجتبی حسینی پور

پژوهشکده شورای نگهبان

شماره گزارش: ۹۶۰۲۰۰۹

تاریخ تنظیم: ۱۳۹۶/۰۲/۰۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزارش کارشناسی پرونده‌های استعلامی دیوان عدالت اداری

موضوع شکایت: ابطال تبصره «۱» و «۲» بند «الف» و بند «ب» ماده (۱۹) آیین‌نامه

بیمه بدنه اتومبیل مصوب ۱۳۸۴/۱۲/۹

شاکی: محمد ابراهیم انتظاری تفتی

طرف شکایت: شورای عالی بیمه

جهت مغایرت شرعی: قاعده «من له الغنم و علیه الغرم»

شماره و تاریخ نامه دیوان: ۱۳۱۲۶/۲۰۰/۲۱۰/۹۰۰۰ - ۱۳۹۵/۰۸/۱۶

مقدمه

شاکی به موجب دادخواست تقدیمی به دیوان عدالت اداری، ابطال تبصره‌های «۱» و «۲» بند «الف» و بند «ب» ماده (۱۹) آیین‌نامه بیمه بدنه اتومبیل مصوب ۱۳۸۴/۱۲/۹ را تقاضا کرده است. با توجه به اینکه یکی از

۱. تبصره «۱» بند «الف» ماده (۱۹): «در خسارت کلی ملاک محاسبه و تصفیه خسارت، ارزش معاملاتی موضوع بیمه در روز حادثه و حداکثر تا مبلغ بیمه شده خواهد بود. از خسارت کلی، ارزش بازیافتی احتمالی و کسورات مقرر کسر و هزینه متعارف نجات و حمل تا حد مقرر به آن اضافه می‌شود مشروط بر اینکه از کل مبلغ بیمه بیشتر نشود.»

۲. تبصره «۲» بند «الف» ماده (۱۹): «ارزش بازیافتی موضوع بیمه توسط بیمه‌گر تعیین می‌شود. در صورت عدم موافقت بیمه‌گذار با ارزش تعیین شده، بیمه‌گر پس از تملک موضوع بیمه و انتقال سند، خسارت را با کسر فرانشیز و سایر کسورات و اضافه نمودن هزینه‌های متعارف نجات و حمل پرداخت خواهد نمود.»

۳. بند «ب» ماده (۱۹): «خسارت جزئی - خسارت‌هایی که مشمول تعریف مندرج در بند الف فوق نیست خسارت جزئی تلقی می‌شود. ملاک تعیین خسارت جزئی، هزینه تعمیر شامل دستمزد عادلانه و قیمت روز لوازم تعویضی پس از کسر استهلاک و فرانشیز و اضافه نمودن هزینه نجات و حمل تا حد مقرر خواهد بود. میزان استهلاک برای قطعات تعویضی (به جز شیشه‌ها و شیشه چراغ‌ها) از شروع سال پنجم تولید وسیله نقلیه به بعد برای هر سال ۵ درصد و حداکثر ۲۵ درصد خواهد بود.»

استنادات شاکی در شکایت از ضوابط مذکور، قاعده فقهی «من له الغنم و علیه الغرم» بوده است، این پرونده جهت اظهارنظر برای فقهای شورای نگهبان ارسال شده است. در این گزارش ضمن تبیین ادعای شاکی، ابعاد حقوقی این موضوع مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

شرح و بررسی

باتوجه به مفاد ماده (۱۹) قانون بیمه (مصوب ۱۳۶۷/۲/۷)^۱ که مسئولیت بیمه‌گر را پرداخت تفاوت قیمت مال بیمه شده بلافاصله قبل از وقوع حادثه با قیمت باقی مانده آن بلافاصله بعد از حادثه، مقرر کرده است، شاکی چنین ادعا کرده است که کسر بخشی از تعهدات بیمه‌گر تحت عنوان «فرانشیز» که در تبصره «۲» بند «الف» ماده (۱۹) آیین‌نامه بیمه بدنه آمده است، مغایر با مفاد ماده (۱۹) قانون بیمه است. علاوه براین شاکی در بخش دیگری از دادخواست مطروحه کسر بخشی از تعهدات بیمه‌گر به عنوان «استهلاک» را باتوجه به غیراستهلاکی بودن بدنه اتومبیل، امری غیرقانونی و مغایر با تعهدات مقرر در قانون بیمه عنوان کرده است. ازین‌رو باتوجه به دو موضوع فوق در ادامه به تفکیک، به بررسی آن‌ها خواهیم پرداخت.

الف) در بخش مربوط به «فرانشیز»

مستند به بند «۲» ماده (۶) آیین‌نامه بیمه بدنه، فرانشیز^۲ عبارت است از بخشی از هر خسارت، که به عهده بیمه‌گذار بوده و میزان آن در بیمه‌نامه

---

۱. ماده ۱۹ - مسئولیت بیمه‌گر عبارت است از تفاوت قیمت مال بیمه شده بلافاصله قبل از وقوع حادثه با قیمت باقی مانده آن بلافاصله بعد از حادثه خسارت حاصله به‌پول نقد پرداخته خواهد شد. مگر اینکه حق تعمیر و یا عوض برای بیمه‌گر در سند بیمه پیش بینی شده باشد در این صورت بیمه‌گر ملزم است موضوع بیمه را در مدتی که عرفاً کمتر از آن نمی‌شود تعمیر کرده یا عوض را تهیه و تحویل نماید. در هر صورت حداکثر مسئولیت بیمه‌گر از مبلغ بیمه شده تجاوز نخواهد کرد.

۲. بند ۶ ماده ۲ - «فرانشیز: بخشی از هر خسارت است که به عهده بیمه‌گذار است و میزان آن در بیمه‌نامه مشخص می‌گردد.»

مشخص می‌گردد. با این توضیح که «فرانشیز»، حداقل مبلغی است که بیمه‌گر تعیین می‌کند و در صورت تحقق آن، خسارت را قابل پرداخت می‌داند و ادعاهای پایین‌تر از آن مبلغ را فاقد اعتبار دانسته، ولی ادعاهای بالای آن را در صورت تأیید، پرداخت می‌نماید. به عنوان مثال، تعیین فرانشیز «۱۰۰ تومانی» برای یک حادثه مشمول بیمه، به این معنا است که بیمه‌گر از پرداخت خسارت تا ۱۰۰ تومان خودداری می‌کند، اما در مقابل خسارت ۱۰۱ تومانی، ۱ تومان پرداخت می‌کند و به همین ترتیب در مقابل خسارت ۱۵۰ تومانی، ۵۰ تومان را قابل پرداخت می‌داند در واقع یک سهم ۱۰۰ تومانی از خسارت را برای بیمه‌گذار در نظر گرفته است تا او هم در زیان وارده، سهیم باشد.^۱ لذا اگرچه از نظر علمی برای تعیین فرانشیز مزایایی چون کاهش تعهدات بیمه‌گر و به تبع کاهش حق بیمه پرداختی از طرف بیمه‌گذار و احتیاط بیشتر بیمه‌گذار در استفاده از خودرو موضوع بیمه را می‌توان در نظر گرفت. اما مسئله‌ای که وجود دارد این است که چنین موضوعی در قوانین موجود ذکر نشده است و به یقین آیین-نامه نمی‌تواند مغایر با قانون، حقوق و تکالیفی ایجاد یا نفی نماید. بنابراین باتوجه به مفاد ماده (۱۹) قانون بیمه و تعهدات مقرر برای بیمه‌گر در این ماده قانونی، کاهش تعهدات بیمه‌گر به استناد «فرانشیز» امری فراتر از قانونی محسوب می‌شود. بنابراین تعیین چنین موضوعی نیازمند قانونگذاری است. همچنان که این موضوع راجع به بیمه خدمات درمانی در بند «۷» ماده (۱) قانون بیمه

---

۱. البته نوع دیگری از فرانشیز نیز در این رابطه وجود دارد که براساس آن بیمه‌گر تا مبلغ یا درصد خاصی خسارت نمی‌پردازد ولی در صورتی که خسارت از مقدار مذکور بیشتر شد تمامی خسارت را می‌پردازد. به این معنا که اگر فرانشیز ۱۰۰ تومان در نظر گرفته شود، بیمه‌گر از پرداخت خسارت تا ۹۹ تومان خودداری می‌کند ولی در مقابل خسارت ۱۰۰ تومانی، ۱۰۰ تومان پرداخت می‌کند و به همین ترتیب در مقابل خسارت ۱۵۰ تومانی، ۱۵۰ تومان را (بدون کسر هیچ مبلغی) قابل پرداخت می‌داند.

همگانی خدمات درمانی کشور (مصوب ۱۳۷۳/۸/۳)^۱ آمده است.

ب) در بخش مربوط به «استهلاک»

اما در بخش شکایت نسبت به کسر «استهلاک بدنه» از میزان خسارت باید گفت که بنابر مفهوم «استهلاک» (کاهش ارزش بدنه خودرو در برهه زمانی قبل از وقوع حادثه)، به نظر می‌رسد تعبیر صدر ماده (۱۹) قانون بیمه که ملاک تعیین خسارت را ارزش مال بیمه‌شده بلافاصله قبل از وقوع حادثه بیان کرده است، بیانگر همین موضوع است. به عبارت دیگر باتوجه به اینکه مطابق ماده مذکور ارزش مال بیمه‌شده بلافاصله قبل از وقوع حادثه» به مفهوم مالی است که مستهلک گردیده و قیمت آن قبل از حادثه مدنظر می‌باشد و نه قیمت اولیه آن، بنابراین می‌توان گفت، مفهوم «استهلاک» در ماده (۱۹) آیین‌نامه مورد شکایت، از بعد قانونی فاقد اشکال و منطبق با قانون بیمه می‌باشد.

نتیجه‌گیری

با عنایت به موارد فوق‌الذکر، تعیین «فرانشیز» به‌عنوان یکی از مواردی که می‌بایست از خسارت پرداختی از سوی بیمه‌گر کسر شود در قوانین مربوطه پیش‌بینی نشده است و باتوجه به لزوم مطابقت مقررات با قوانین و تعریف مسئولیت اشخاص بیمه‌گر در ماده (۱۹) قانون بیمه، کسر بخشی از خسارات مستند به تبصره «۲» بند «الف» ماده (۱۹) آیین‌نامه بیمه بدنه اتومبیل تحت عنوان فرانشیز، امری مغایر قانون است. اما به نظر می‌رسد کسر استهلاک بدنه خودرو در تعیین میزان خسارت مطابق ضوابط قانونی مورد اشاره باشد.

---

۱. ماده ۱- تعاریف: ...

۷- فرانشیز: قسمتی از هزینه درمان است که بیمه‌شده باید در زمان دریافت خدمات درمانی پرداخت نماید.

امام خمینی (ره):

و از شورایی محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل مابقی آینده، که با کمال دقت و قدرت و ظرافت اسلامی و ملی خود رایانها و تحت تأثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه جلوگیری نمایند.

(سخن امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید سپهبد قزنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲

صندوق پستی: ۱۴۶۳-۱۳۱۴۵ تلفکس: ۸۸۳۳۵۰۴۵

info@shora-rc.ir

www.shora-rc.ir